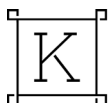

Sėlių paveldo žiedas

Ekskursijos automobiliais maršrutas
aplink Dusetas ir Sartus

**DUSETŲ
KULTŪROS
FONDAS**

**LIETUVOS
KULTŪROS
TARYBA**

Projektą „Sėlių kultūros paveldas
nūdienoje: raiškos formų įvairovė
ir aktualizavimas“ finansuoja
Lietuvos kultūros taryba

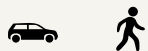
Kelionės planas

7 vietos

asfalto keliai, žvyrkeliai,
gatvės, lauko ir miško
takeliai

145 km + 5 km

vidutinio statumo Vosgėlių
piliakalnio šlaitas (be
laiptų), statūs Rutuliškių
apžvalgos bokšto laiptai

visos dienos
ekskursija arba
kelios mažesnės
ekskursijos

nedidelės vandens kliūtys
prie Pakriaunio akmens su
pėdomis (peršokamas upelis)
ir einant prie Jakštų kaimo
alkakalnio, vadinamo
Dievaičiuuku (nuo laukų
alkakalnį skiria siauras
pelkėtas ruožas)

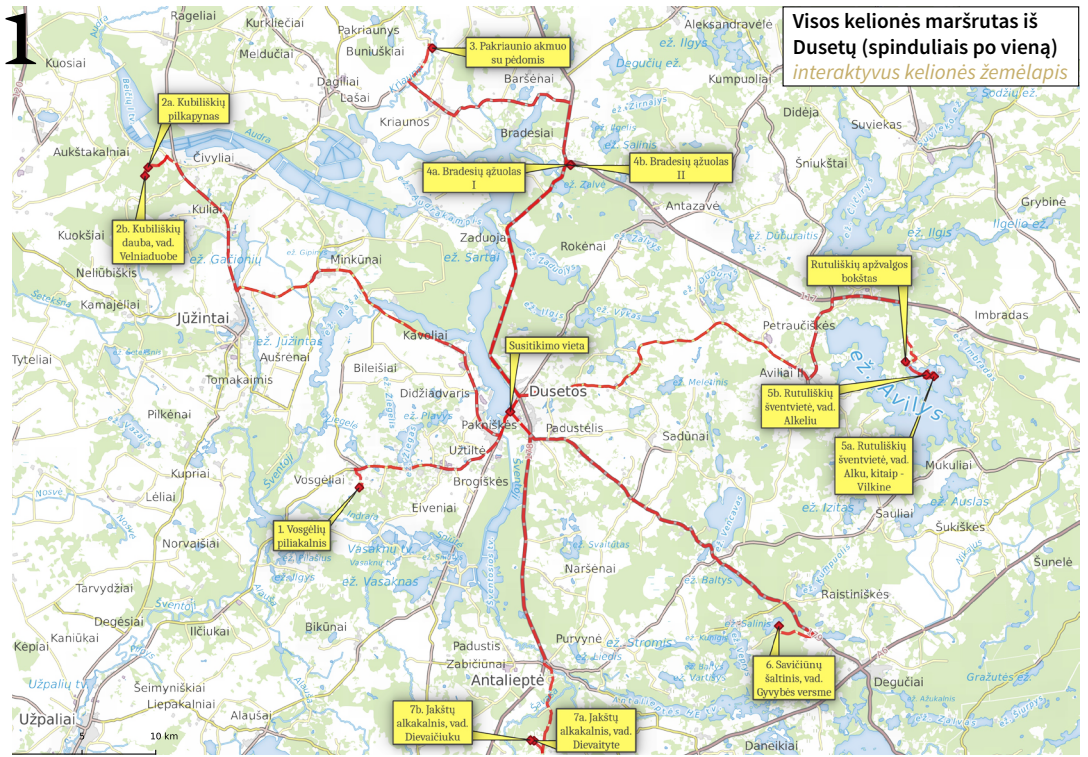
maršrutas pagal
pasirinkimą tiesinis
arba žiedinis

Sėlių paveldo vertybių žiedui priklausančios 7 vietos supa ratu Dusetas ir Sartus, todėl jos gali būti lankomos po vieną, po dvi ar tris (atstumas svyruoja nuo keleto iki kelių dešimčių kilometrų). Ilgesnę pavasario ar vasaros dieną šias vietas galima suspėti aplankyti visas.

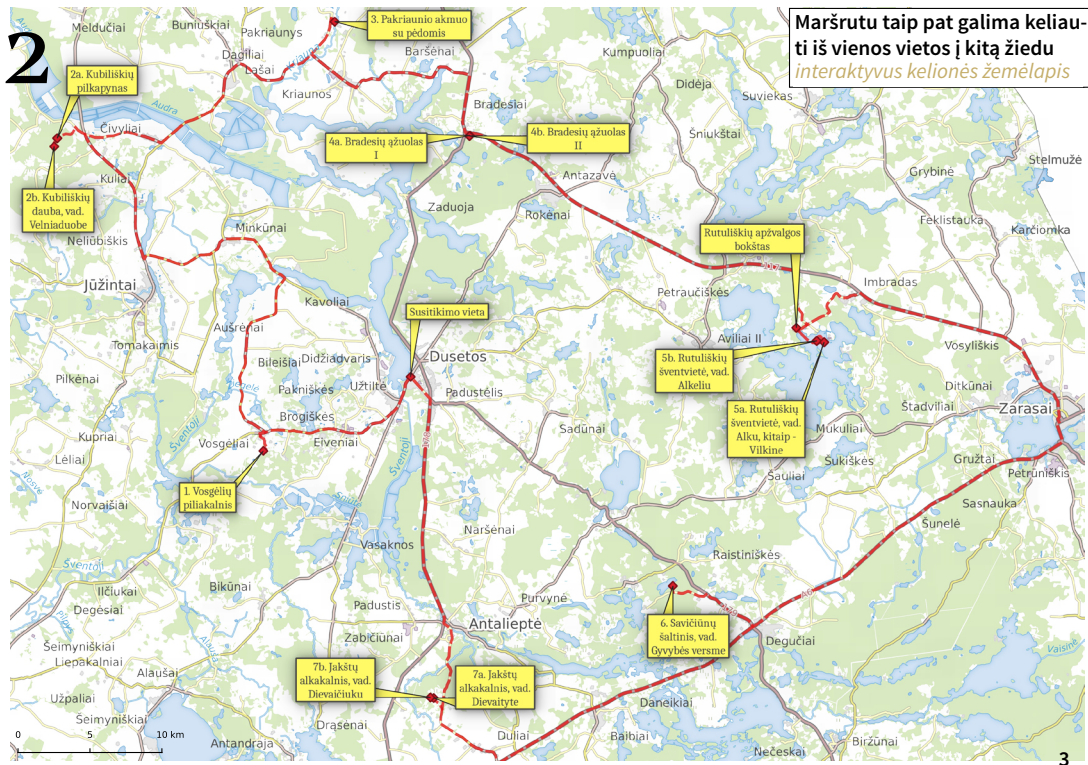
Į lankomų vietų žiedą įtrauktos reikšmingos ir būdingos sėlių paveldo vietos. Visos kartu jos kuria spalvingą ir įtaigų Dusetų krašto archeologijos ir mitologijos vertybių paveikslą. Kai kurios iš šių vietų keliautojams gerai pažįstamos (Vosgėlių piliakalnis ir Bradesių ąžuolai), o vertybės, esančios Kubiliškio miške prie Radišių kaimo, Pakriaunyje, Rutuliškėse, Savičiūnuose ir Jakštuose iki šiol labai mažai žinomos.

Į kelionę patartina įsidėti užkandžių ir arbatos, o sočiau bus galima pavalgyti kavinėse Zarasuose ar Dusetose. Be to, prie Dusetų veikia garsioji Čižo alaus darykla.

1

2

Kaip naudotis maršrutu?

Maršrutas patogus skaityti telefone arba atsispausdinti ant lapo (į gulsčią A4 formatą telpa du maršruto lapai).

Interaktyvus kelionės žemėlapis. Kelionės vietas patogiu sekti interaktyviame žemėlapyje, jį atsidaryti galima paspaudus ant gelsvų nuorodų 3 psl. Mobiliajame įrenginyje įjungę geografinės padėties nustatymo imtuvą (GPS) lengvai matysite, kur veda kelionės maršrutas ir kur esate Jūs.

55.727015, 25.746295. Vietų aprašymuose paspaudus ant koordinatų, nuoroda nukels į *Google Maps*.

Sutartiniai ženklai:

Kaip nuvykti iki vietos?

Pasakojimai

Kas tai?

Tyrinėjimai

Dydis, išvaizda

Renginiai

Datavimas

Pasiūlymai

Įdomios žinios

1. Vosgėlių piliakalnis

Iš Dusetų vykstama Melioratorių g., toliau visą laiką Užpalių keliu iki Vosgėlių kaimo (iš viso 7 km). Laukia posūkis kairėn, į Piliakalnio gatvę (55.727015, 25.746295), čia už 130 m kelias šakojasi: galima rinktis dešinę ir netrukus palikti automobilį prie sodybos (55.723738, 25.743895), toliau eiti pėsčiomis bei mėgautis atsivėrusiu reginiu su didingu Vosgėlių piliakalniu; pasukus kairėn – kelias bus trumpesnis, nes automobiliu galima pasiekti pačią piliakalnio papėdę (55.721647, 25.750075).

Tai vienas žymiausių sėlių piliakalnių Lietuvoje.

Piliakalnis – atskira didelė, stačiašlaitė kalva, iškylanti į 27 m aukštį (146,6 m virš jūros lygio). Viršuje aikštelė 38 x 75 m dydžio, pietryčių ir šiaurės rytų šlaituose piliakalnis turi plačias terasas.

Šiaurės vakariniame piliakalnio šlaite apačioje stūkso maždaug 2,7 x 2,7 m dydžio, 0,8 m virš žemės iškilęs akmuo, apie kurį padavimai byloja, kad tai esąs Velnio neštas ir pamestas akmuo, o po juo esanti anga į kalno požemius. Dar sakoma, kad po akmeniu yra paslėpti kalne nugrimzdusios bažnyčios raktai.

Piliakalnio papėdėje (visomis kryptimis) plyti senovės gyvenvietė.

I t-metis pr. m. e. – XIV a. pabaiga.

1934 m. gegužės mėn. 15 d. griovyje netoli nuo piliakalnio buvo rastas XIV a. pirmos pusės sidabrinųjų lydinio ir papuošalų lobis. Visuomenei surinkus lėšas – daugiau kaip 1000 litų – lobį nupirko Šiaulių Aušros muziejus, o nuo 1942 m. jis saugomas Nacionaliniame M. K. Čiurlionio dailės muziejuje.

Lobį sudaro 21 lietuviškas ilgasis, 2 Naugardo tipo sidabriniai lydiniai, Kijevo grivina, dar vieno aukso ir vieno elektrono (aukso ir sidabro) lydinio dalys, taip pat 3 sidabriniai žiedai pinta priekine dalimi ir dvi sidabrinės grandinėlės, prisegtos prie to paties metalo uždaro lankelio.

Kur dabar stovi ant Vosgėlių piliakalnio akmuo, seniau prie to akmens buvęs urvas gilyn. Vieną kartą ties piliakalniu ganė piemenys galvijus. Ir to gaspadoriaus sūnus, katro buvo gyvuliai, nutraukė nuo samdinio piemenuko galvos kepurę ir įmetė šitan urvan. Na, tas piemenukas kaip bus be kepurės? Tai įlindo tan urvan išsiimt kepurės. Lindo lindo ir prilindo bažnyčią. Žiūri – du ponaičiai auksą matuoja. Anys pamatė jį ir sako:

– Na, ko tu čia atėjai?

– Nagi įmetė čia mano kepurę, tai atlindau išsiimt.

Tuoj vienas ponaitis paėmė jo kepurę, prikrovė pilną aukso ir sako:

– Dabar lįsk viršun.

Piemeniokas ir išlindo. Pamatęs gaspadorius tuoj auksą nuo jo atėmė ir sako savo sūnui:

– Lįsk dabar tu, aš tau duosiu didelę kepurę, tai tau gali dar daugiau duoti [pinigų].

Na, to gaspadoriaus sūnus pasiėmė didelę kepurę, pririšo virvę prie diržo, kad galėtų auksą lengvai išnešt, ir įlindo. Kai anas įlindo, jį tuoj pamatė ponaičiai ir klausė, ko anas čia aėjo.

– Egi, – sako, – tėvukas prašė – gal tamstos duotumėt aukso.

– Nagi duok kepurę, tai prikrausim!

Tuoj paėmęs vienas ponaitis kepurę pilną pridėgė ir padavė.

– Te, – sako, – neškis auksą.

Dar sudavė lazda per nugarą ir paleido. Gaspadorius ištraukęs sūnų pamatė pilną jo kepurę išmatų ir dar sūnų pusgyvį. Suprato, kad reikia per daug norėt.

Užrašyta 1937 m.

1933 m. Petras Tarasenska aikštelėje ir vakariniame piliakalnio šlaite ištyrė 144 m² plotą, aptiko iki 1 m storio kultūrinį sluoksnį su akmeniniais kirviais, kauliniais smeigtukais ir strėlėmis, adikliu,

šiferiniu ir moliniais verpstukais, liejimo formomis, lygia, brūkšniuota, grublėta ir žiesta keramika, gyvulių kaulais. Taip pat rasta geležinių strėlių antgalių, yla, pjautuvas, lankinė ir skardinė segės, žiedas.

Nors šioje vietoje nevyksta tradiciniai nuolaitiniai renginiai, laikas nuo laiko ant piliakalnio švenčiamos kalendorinės ar valstybinės šventės.

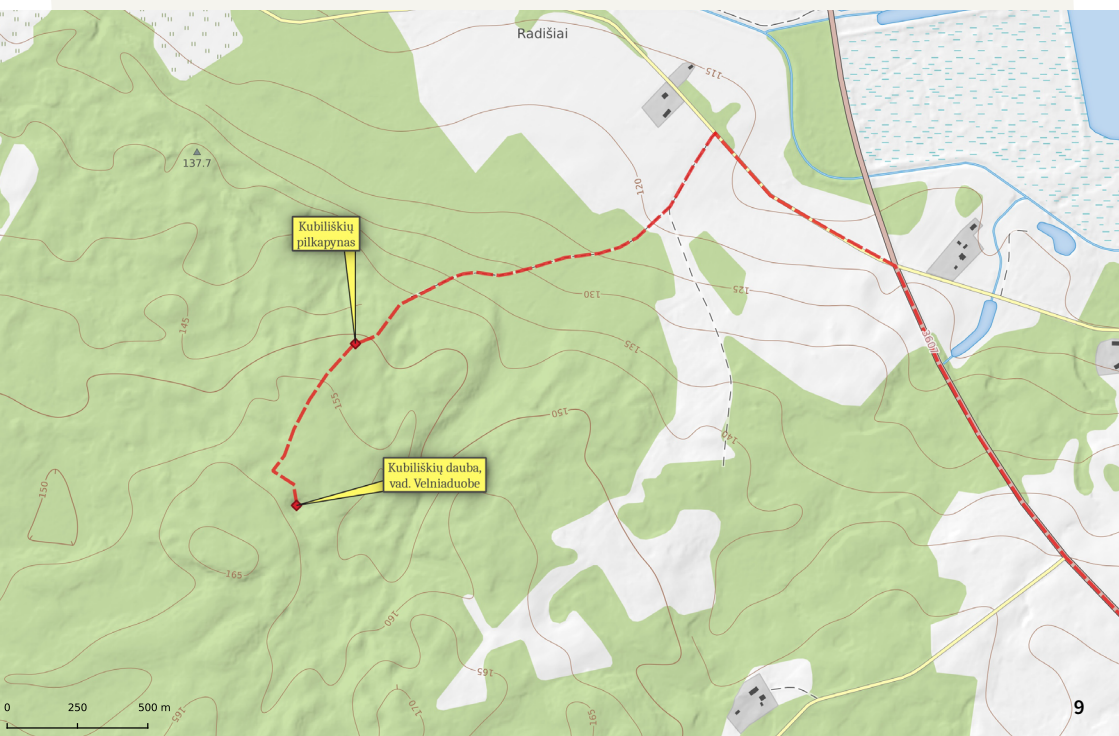
Prie piliakalnio nėra pavėsinės ar suolelio, tačiau čia verta pabūti ilgėliau ir pasigrožėti nuo piliakalnio viršaus atsiveriančiais regionais. Pavasarį ir vasarą pievose gausu vaistinių augalų.

2. Kubiliškio miško (Radišių) pilkapynas

Iš Dusetų vykstama į Jūžintus, tolyn Rokiškio keliu ir Radišių kaimo sankryžoje pasukama į žvyrkelį kairėje (55.831910, 25.637029). Už 450 m laukia dar vienas posūkis į kairę, jau lauko keliu (55.834165, 25.631450) pro senas kaimo kapinaites, aptvertas akmenų tvora. Šioje vietoje galima sustoti ir iki pilkapių pasivaikščioti, o taupančiams laiką – kelionę tęsti automobiliu.

Pasiekus mišką, kelias netrukus šakosis; patartina laikytis dešinės ir palaipsniui kilti aukštumos šlaitu. Viršuje, kelio kairėje, stūkso nemažas riedulys (55.831000, 25.621000), čia – pilkapyno šiaurinė riba. Pilkapius juosiantys didesni ir mažesni apsamanoję akmenys matomi ir kelio kairėje, ir dešinėje.

Pilkapynas yra viena iš sėlių laidojimo vietų.

Abipus kelio pušyne išliko ne mažiau kaip 20 pilkapių. Daugelis jų 3–5 m skersmens, matomi iš akmenų sukrauti pilkapius juosiantys vainikai ir daugelio jų viduryje žiojėjančios duobės.

Ypač gražiai matosi pilkapyno dešinėje (vakarinėje) pusėje apie 20 m nuo kelio esantis prieš daugelį metų ištirto pilkapio akmenų vainikas (2,5 x 3,2 m dydžio; 55.830000, 25.620000).

V–VI a.

Apie V–VI a. rytinėje Lietuvos dalyje lietuvių ir sėlių gyvenamose žemėse būta papročio į pilkapį juosiantį akmenų vainiką įdėti vieną didesnę akmenį. Paprastai jis buvo statomas stačias, akmens viršūnė per visą laiką, praėjusį nuo pilkapio supylimo, kyšojo virš žemės. Galima manyti, kad tokie akmenys buvo antkapių pirm-takai.

Kubiliškio miške, kelio dešinėje (vakarinėje) pusėje yra net keli pilkapiai, turintys išsikišusius vainikų akmenis (pvz., apie 20 m nuo kelio – 55.831000, 25.620000).

XX a. pradžioje pilkapyną kasinėjo kunigas Juozapas Žiogas (1869–1932). Deja, tikslesnių žinių apie šiuos tyrimus neišliko.

2003 m. Andros Simniškytės-Strimaitienės vadovaujama archeologinė ekspedicija ištyrė du J. Žigo jau kasinėtus pilkapius. Viename iš jų (Nr. 3) buvo rasta sunykusių 25–35 m. amžiaus mirusiojo

kaulų, o galvūgalyje aptiktas geležinis ietigalis ir žalvarinė įvija.

Pilkapyne įdomu pabūti ilgėliau, akimis paieškoti iš žemės kyšančių akmenų, pasižvalgyti, ar jie sudaro kelių metrų skersmens žiedus.

Paėjus dar apie 160 m tuo pačiu miško keliu, kuris atvedė į pilkapyną, tolyn (pietų link), galima pasukti kvartaline linija kairėn. Netrukus dešinėje išvysime didelę, vaizdingą daubą (55.827000, 25.618000), vadinamą *Velnio dauba*. Tai šventvietė, susijusi su vaizdiniais apie senovės mirusiųjų pasaulį ir ten link vedantį kelią.

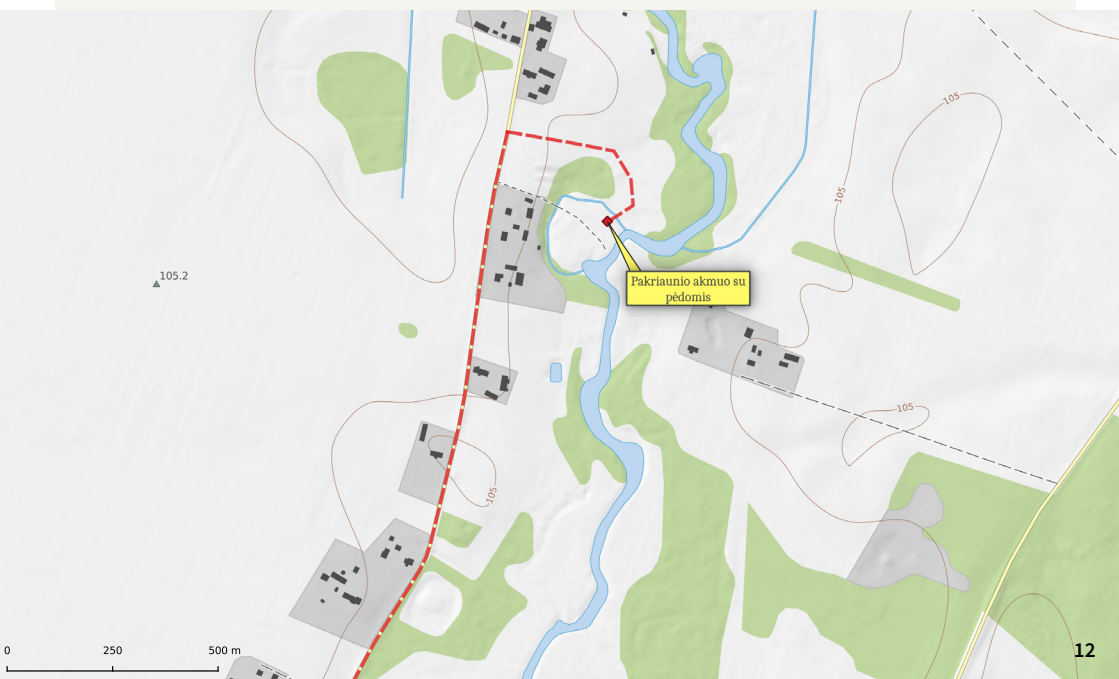
3. Pakriaunio akmuo su pėdomis

Iš Dusetų vykstama į Kriaunas. Toliau sankryžoje, kur Sartų g. daro staigų posūkį kairėn, reikia pasukti į dešinę – į Užupio gatvę (55.859918, 25.778624) ir važiuoti 1,6 km iki vienos iš sodybų Kriaunos pakrantėje kelio dešinėje (55.871763, 25.790704).

Daugelį metų per Kriaunos senvagę į salą, kurioje yra akmuo su pėdomis, būta medinio liepto (55.871413, 25.791988). Kol šiandien jis laukia remonto, į salą keliamasi valtimi arba šiaurine puse eina ma iki šiaurės rytinio salos pakraščio (55.871321, 25.793223), kur galima upelį peršokti.

Akmuo su pėdomis yra įsmigęs į žemę, iš toliau jo vietą (55.871219, 25.792922) leidžia atpažinti senas betoninis stulpas su archeologijos paminklo lenta.

Tai akmuo su pėdomis – šventomis baltų religijos dievų žymėmis

Tai rausvas, 0,8 x 1,15 m dydžio, 20 cm aukščio plokščias akmuo su trimis pėdų žymes primenančiais įdubimais. 17 ir 17,5 cm ilgio įdubimai, nukreipti į vakarus, atrodo tarsi įspausti kaire pėda, o 19,5 cm ilgio įdubimas, nukreiptas ta pačia kryptimi – dešinės. Šiuose vidutiniškai 2 cm gylio įdubimuose renkasi lietaus ir tirpsmo vanduo.

XIX a. pabaigoje – XX a. viduryje Pakriaunio akmuo, nors buvo toje pačioje aplinkoje, kelis kartus keitė savo vietą; apie 1972 m. buvo padėtas į dabartinę vietą.

Kada ši šventvietė įkurta, tiksliau nėra žinoma.

XX a. pirmoje pusėje vienas Pakriaunio gyventojų prie akmens su pėdomis rado *Perkūno kirvelį* – akmeninį kirvį su skyde kotui. Tai retas atvejis, paliudijantis, jog mitinis pasakojimas apie akmenyse atsiradusias pėdas nuo seno buvo siejamas su dievu Perkūnu. Pasakojama, kad užgriaudus Perkūnui iki tol buvę minkšti akmenys sukietėjo ir nustojo augti.

Pakriaunio kaimo gale ant Kriaunos upės pylimo yra vienas žmonių vadinamas velnio pamestas akmuo <...>. Tame akmenyje yra trys pėdos: viena Dievo, kita aniuolo ir trečia velnio. Apie šitas akmenyje atsiradusias pėdas žmonės pasakoja taip.

Labai seniai ėjęs pro tą vietą, kur akmuo stovėjo, Dievas su aniuolu. Pamatęs tat velnias, pasivertęs aniuolu ir nematant Dievui priėjęs prie jų. Tada Dievas nebegalėjęs išskirti, kuris tikrasai aniuolas,

ir kuris – netikrasai. Dievas, kai nebegalėjęs išskirti, [tai] jis sumanęs gudrų dalyką, kaip galėtų išskirti. Tas dalykas buvo toks. Dievas paėmęs tris akmenis: vieną akmenį davęs vienam aniuolui, antrą kitam ir jis pats pasilikęs sau vieną. Tada jie visi priėję prie šito akmenio ir ant jo užsistoję (tada akmuo buvęs kitoj vietoj). Tada Dievas jiems tarė: „Kieno akmuo bėgs [=kris] upėn, tas bus velnias“.

Kai Dievas [taip] pasakęs, jie abu ir Dievas sviedė [akmenis]. Dievo ir aniuolo akmuo lėkęs dangun, o to aniuolo, kurs buvo velnias, akmuo lėkė upėn, ir Dievas pažino, kuris velnias, kuris aniuolas. Velnias susigėdinęs ir nukūręs tiesiog į pragarą ir nuo savo šlubio viršininko gavęs mušti ir daugiau ko...

Seniau, vėl sako žmonės, kad ant jo kūrendavo Perkūnui dievaičiui vaidilutės ugnį.

Užrašyta apie 1925 m.

Kriauna ir jos pakrantės ten, kur guli Pakriaunio akmuo, vaizdingos. Pavasarį, vasarą čia malonu pabūti ilgėliau, pasigrožėti upės tėkme, pasimaudyti.

4. Bradesių ąžuolai I ir II

Iš Dusetų vykstama Obelių keliu, Bradesių kaimo kryžkelėje pasukama į dešinę, Zarasų link ([55.832430](#), [25.874828](#)). Už 170 m dešinėje – lauko keliukas ir Sartų regioninio parko informacinė nuoroda, jog iki Bradesių ąžuolo liko 60 m.

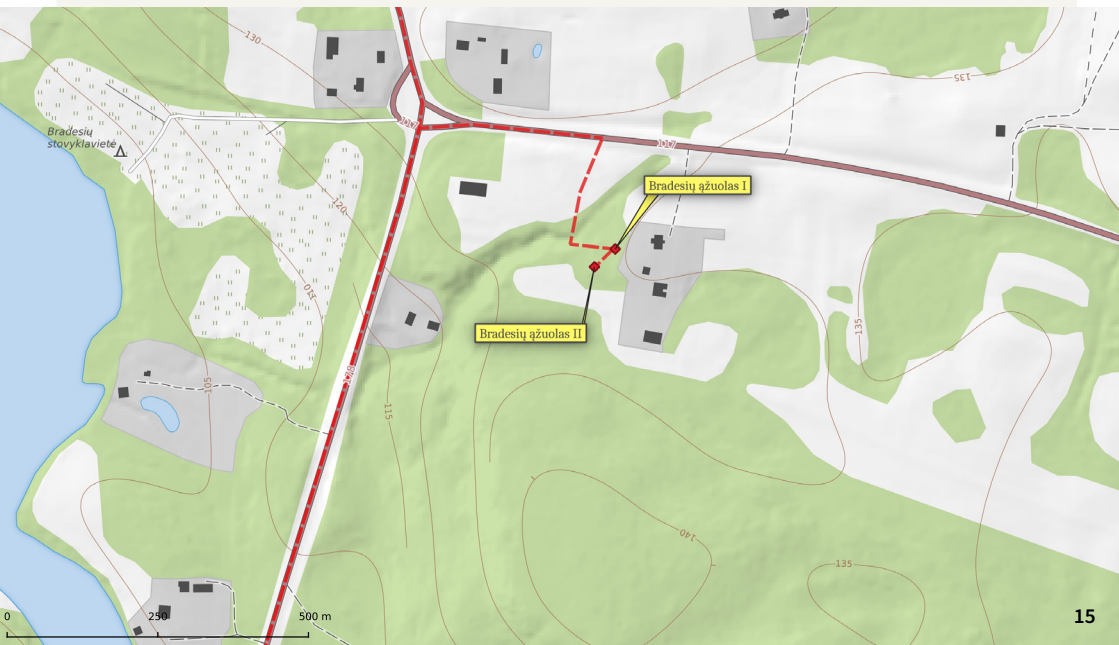

Tai unikali dviejų vienas šalia kito augančių ąžuolų senolių pora.

Pirmasis Bradesių ąžuolas yra 6,45 m apimties (matuojant 1,3 m aukštyje), 30,7 m aukščio, dviejų liemenų, gyvybingas, žaliuoja.

Į pietvakarius nuo pirmojo, gražių liepų eilėje auga antrasis gamtos paminklu paskelbtas Bradesių ąžuolas (5 m apimties, 29,5 m aukščio).

Ažuolų amžius siekia 400–500 metų.

1929 m. į šias apylinkes atsikėlė gyventi iš Žemaitijos kilęs visuomenės ir kultūros veikėjas, tautinės religijos kūrėjas Domas Šidlauskas-Visuomis (1878–1944). Miškingą plotą tarp Sartų, Zalvės ir Zaduojo ežerų jis pavadino *Romuva*. Šiai teritorijoje buvo Velikuškių, Pakačinės, Zaduojos, Pazaduojės, Marimanto ir Gipėnų kaimai. Visuomybės šventykla turėjo tapti Ataugo miškas tarp Pakačinės ir Zaduojos kaimų, vėliau Romuvos šventove norėta paversti antrąjį Velikuškių piliakalnį, turintį Salos pavadinimą.

Pasakojama, kad 1928 m. tuometinis Bradesių qžuolų savininkas Norba Bražys Lietuvos Nepriklausomybės dešimtmečio proga nusprendė vieną iš senųjų qžuolų, augusių jo žemėje, paaukoti – padaryti iš jo atminimo kryžių. Nežinia, ar sumanymas buvo įgyvendintas, tačiau didžiojo qžuolo (šiuo metu vadinamo Bradesių I qžuolu) niekas nedrįso paliesti.

Taip pat pasakojama, kad 1928 m. žiema buvo labai šalta, ir, atėjus pavasariui, didysis Bradesių qžuolas nebeišsprogo. Tačiau stebėtina, kad praėjus metams ir į Bradesius atvykus Domui Šidlauskui-Visuomiui, qžuolas vėl sužaliavo – dar smarkiau ir vešliau.

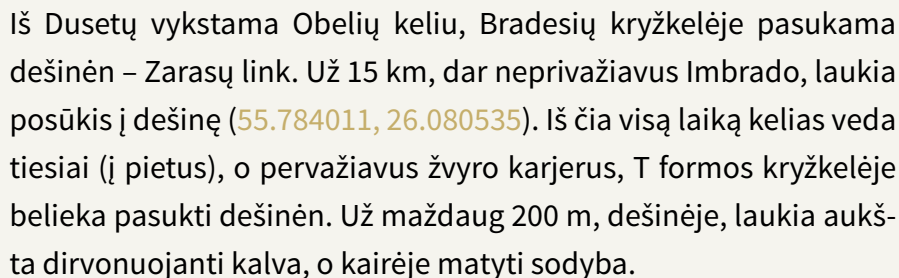
Užrašyta 1979 m.

Laikas nuo laiko čia rengiamos baltų religijos šventės.

Tarp ažuolų senolių yra iš akmenų sukrautas aukuras, pastatytas suolelis. Šioje paunksmėje galima pabūti ilgėliau, pailsėti.

Tiesa, į Rutuliškes iš Dusetų galima vykti ir per Marčiūniškes, Avilius – šis kelias vingiuotas ir gražus, bet kelionė truks šiek tiek ilgiau.

Rutuliškių alkakalnių – dvi vaizdingas Avilio ežero salas – galima pasiekti valtimi (tuo reikėtų pasirūpinti iš anksto, arba tartis su čia esančių sodybų šeimininkais). Tačiau alkakalniais galima pasigrožėti ir nuo apžvalgos bokšto, pastatyto ant aukščiausios kalvos (55.764001, 26.081045).

Tai viena iš nedaugelio sėlių šventviečių ežerų salose.

Alku, kitaip *Alkiečiu* arba *Vilkine*, vadinama sala yra už 80 m į pietvakarius nuo kranto. Ji 140 x 210 m dydžio, kitados čia būta brolių Stankevičių viensėdžio (sudegė per Antrąjį pasaulinį karą).

Už 180 m į vakarus nuo Alko yra 60 x 100 m dydžio *Alkelio* vadinama sala.

Tyrinėjimai rodo, kad Alkos salomis vadinamos šventvietės Rytų ir Šiaurės rytų Lietuvoje plito apie V–VI a.

Avilis – septintas pagal dydį ežeras Lietuvoje (1258 ha), jo didžiausias gylis – 14 m. Šiame ežere yra net 31 sala (jos užima bendrą 60 ha plotą).

Pasakojama, kad viena iš žvejų valksmų prie Alko ežere turėjo Perkūno akmenį pavadinimą – čia esą buvo didelis akmuo, kurį Perkūnas sudaužė į tris dalis.

Apie Avilio ežero pavadinimo kilmę taip pasakota. Seniau žiemą

žmonės vežė per ežerą bičių avilius. Pro ledą įlūžo, ir visi aviliai paskendo. Pasisekė išgelbėti tik vieną avilį ir arklius – nuplovę arklių pakinktus juos ištraukė. Tą ežerą, kuriame paskendo aviliai, pavadinano Avilių ežeru, o kur buvo pavykę išgelbėti avilį, tą vietą pavadino Avilių miesteliu.

Užrašyta XX a. 4 dešimtmetyje

Rutuliškių apžvalgos bokšto apačioje yra galimybė atsikvėpti ar pasistiprinti į kelionę įsidėtais užkandžiais.

6. Savičiūnų šaltinis

Gyvybės versmė

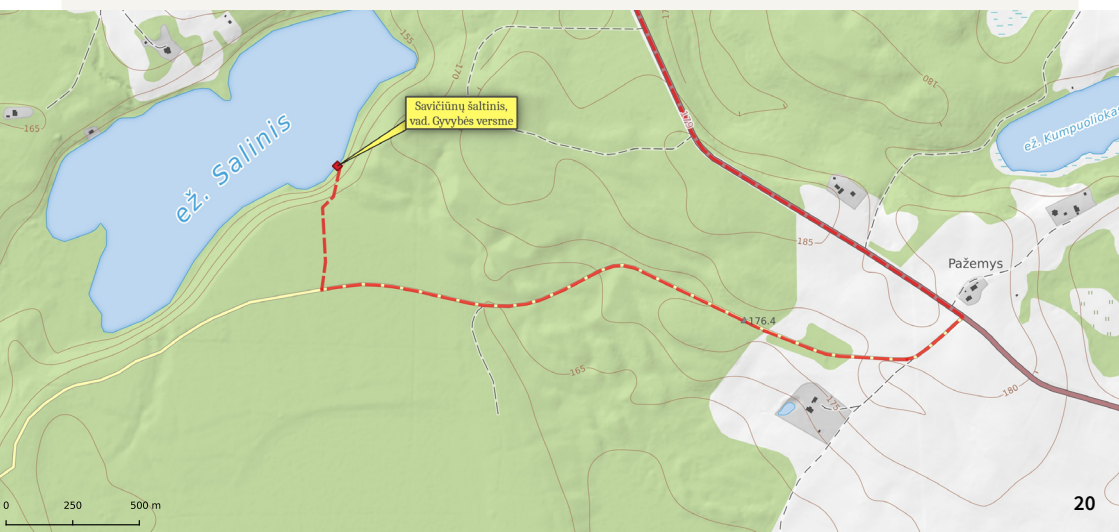
Iš Dusetų vykstama Degučių keliu ir Pažemio kaimo kryžkelėje (už 15 km) sukama į lauko kelią dešinėje (55.670447, 26.024998). Pro atliekų surinkimo aikštelę tuoj pasiekiamas miškas. Pravažėjęs skersai miško keliui išvestą kvartalinę liniją, už 220 m sustojama šalikelėje (55.671000, 26.003000). Toliau pėsčiomis, 200 m reikia paėjėti į šiaurę, iki pat Salinio ežero kranto (55.673000, 26.004000).

Tai vienas iš gražiausių šventų šaltinių Sėloje.

Šaltinis trykšta aukšto ir stataus Salinio ežero kranto papėdėje. Pastaraisiais metais į šaltinio dugną (į smėlį) įkasta 1 m skersmens, 0,5 m aukščio metalinio vamzdžio nuopjova; šaltas ir skaidrus vanduo srūva į ežerą, šiaurės link (apie 310–320 laipsnių kryptimi). Šalimais įkastas stulpas su užrašu *Gyvybės versmė*. 2004 07 18.

Tikslesnių žinių apie šventvietės įkūrimo laiką nėra.

1948 m. iš Dusetų kilęs etnologas Antanas Mažiulis, pasitraukęs į laisvuosius Vakarus, apie šį šaltinį rašė: „Vermės vandeniu plau-nasi žmonės nuo ligų, ypač padeda jos vanduo bevaikėms mote-rims susilaukti vaikų. Tokios moterys vermės vandeniu plaunasi ir jį geria“.

Netoli Savičiūnų sodžiaus yra verdenė, iš kurios nuolat teka vanduo į gražų ežerėlį ten pat besantį. Paėjo kažin iš kur garsas, būk verdenė stebuklingai gydanti visas ligas. Žmonės kaip mat paplūdo lankytų tos garsios verdenės, pradėjo mėtyti pinigų į pačią verdenę ar ant kranto; tuo tarpu starovieriai gyvenantys netoli įsimanė rinkti pa-mestus pinigų į savo kišenes.

Prauostės apie teip lengvą uždarbį žydelis Berkė nuėjo pasirinkti pinigų ir atradęs kelias grivenas parsinešė namo. Bet po kelių dienų susirgo akimis; neįmanydamas ką daryti, nunešė paimtus pinigus ir pametė ant vandens krašto, bet akis kaip varvėjo, teip tebevarva. „Kol gyvas būsiu, apieros pinigų nebeimsiu, ir savo vaikams pasaky-siu, kad to nedarytų“, – šaukia nusiminęs žydelis.

Gal čia jokio stebuklo nebuvo, o tiktai užsikrėtė žydas trakomos liga, čiupinėdamas pinigų, ligonių pamestus. Visgi vienok kas norėtų apierą padalyti, tegul verčiaus ubagai atiduoda arba į bažnyčios skarbonką įmeta savo aluzną, o nemėto ant lauko.

Užrašė kunigas A. Strazdas 1903 m.

Gyvybės vermės vanduo švarus, skanus. Verta pasirūpinti gertuve ar kokia talpa ir šio vandens parsivežti namo.

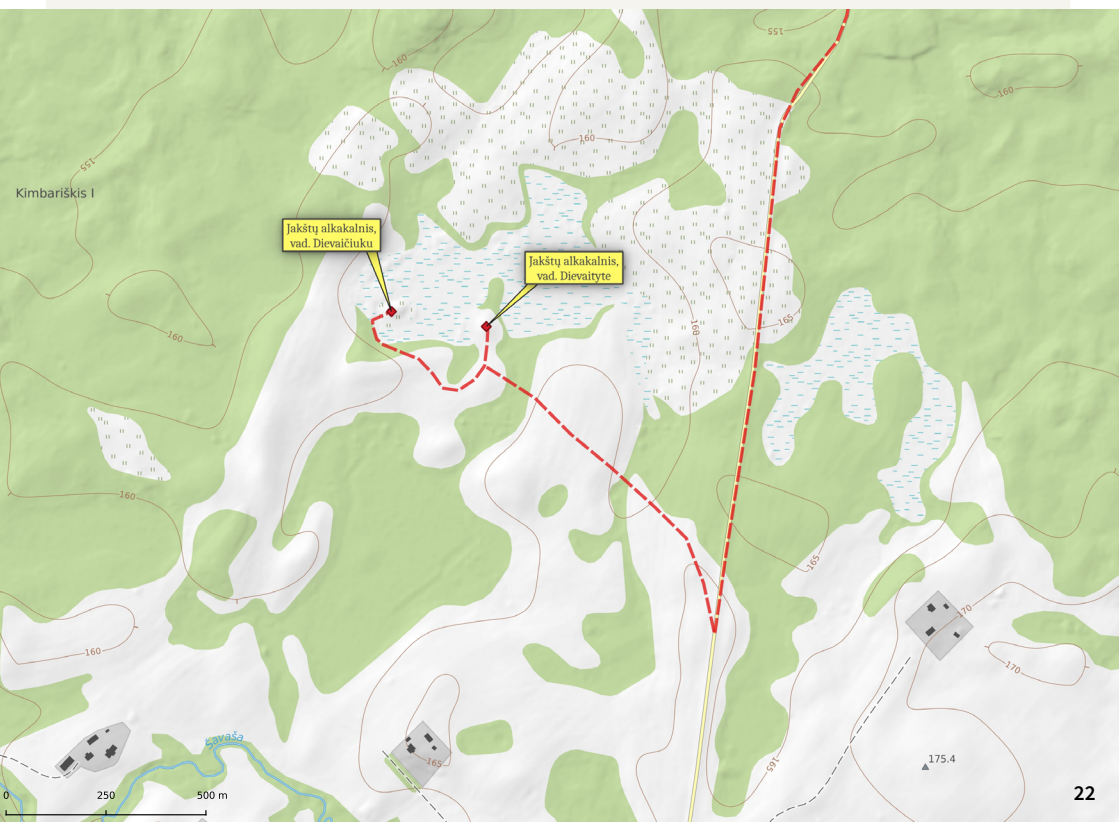
7. Jakštų alkakalniai

Dievaitytė ir Dievaičiukas

Į Jakštus vykstama per Antalieptę, iš jos tolyn per Lūžų mišką (čia keliautojus kviečia Šavašos pažintinis takas) iki medinio Jakštų kaimo kryžiaus laukuose, kelio dešinėje (55.630104, 25.859836).

Nuo kryžiaus pėsčiomis lauko keliuku, per nedidelę lomą reikia eiti į šiaurės vakarus ir toliau – skersai per alksnyną (55.633383, 25.855524). Dešinėje išnirs *Dievaitytė* vadinamas alkakalnis (55.633999, 25.854775). Vakaruose jau matosi ir *Dievaičiukas*, bet norint jį pasiekti, reikia tęsti kelionę per laukus iki siauriausios alkakalnį supančios pelkės vietos (55.634077, 25.852221).

Tai sėlių šventvietė – dviejų alkakalnių pora.

Dievaitytės vardą turi 45 x 60 m dydžio, apie 5 m aukščio dirbamas Juodaraiščio kyšulys. Labai panašus kalnelis – Dievaičiukas – stūkso už 100 m į vakarus nuo Dievaitytės. Jis 25 x 40 m dydžio, apie 5 m aukščio (matyti sena nulaužta eglė).

Tikslesnių žinių apie šventvietės įkūrimo laiką nėra.

Alkakalnių vardai *Dievaičiukas* ir *Dievaitytė* yra unikalūs, niekur kitur Lietuvoje ir už jos ribų neišlikę.

Dievaičiu lietuvių kalboje dar neseniai buvo vadinamas dievas Perkūnas ir Jaunas Mėnuo (Mėnulis), o *Dievaite* – ugnies deivė Gabija, miško deivė Medeina (kituose šaltiniuose dar vadinta Žvorūna).

Jakštų šventvietės *Dievaičiukas* ir *Dievaitytė* įvardiją baltų ir konkrečiai – sėlių religijos dievų porą. Šiuos dievus tarpusavyje siejo glaudūs mitologiniai ryšiai, jiems skirtos apeigos. Tačiau kas slepiasi už šių dievų epitetų, iki šiol nėra nustatyta.

Ypač įspūdingai Jakštų alkaklniai atrodo pavasarį – Juodaraistyje „kukuoja“ varlės kūmutės, užburia didžiojo baublio baubimas.

Buičėnkiėnė L. Utenos krašto padavimai. Utena, 1996.

Garsių akmeniškų giminės. Domas Šidlauskas. Augustinas Rušinas. Sudarė A. Vilkas, K. Gureckaitė, R. Ringienė. Utena, 2020.

Kriaunose ieškokite kriauniečių. Sudarė A. Raugienė. Kriaunos, 2005.

Lietuvių liaudies sakmės. Parengė J. Balys. Kaunas, 1940, t. 1.

Obeliai. Kriaunos. Red. kolegijos pirmininkas V. Mačiekus. Vilnius, 1998.

Senovės pinigų lobis, Gimtasai kraštas, 1936, Nr. 9, p. 57–58.

Simniškytė A. Geležies amžius Sėloje. Vilnius, 2013.

Vaitkevičius V. Alkai. Baltų šventviečių studija. Vilnius, 2003.

Vaitkevičius V. Senosios Lietuvos šventvietės. Aukštaitija. Vilnius, 2006.

Vaitkevičius V., Vaitkevičienė D. 101 legendinė Lietuvos vieta. Vilnius, 2011.

Žemės atmintis. Lietuvių liaudies padavimai. Parengė B. Kerbelytė. Vilnius, 1999.

Maršrutą sudarė ir aprašymą parengė Vykintas Vaitkevičius.

Maršrutas ir aprašymas yra saugomi autorių teisių įstatymo.

© MB Vykinto keliai 2021